

KRINGLOOPLANDBOUW OP SCHIERMONNIKOOG

Het ministerie van LNV investeert de komende jaren veel geld in onderzoek naar kringlooplandbouw. Daarbij wordt er jaarlijks 5,5 ton uitgetrokken om te beoordelen of circulair terreinbeheer kan bijdragen aan het realiseren van kleine, lokale gesloten kringloopsystemen. Op Schiermonnikoog nemen ze alvast de proef op de som.

Hoogwaardig voedsel produceren met zo min mogelijk effecten op natuur, milieu en klimaat en kringlopen van grondstoffen op een zo laag mogelijk schaalniveau sluiten: dat zijn belangrijke doelen van de kringlooplandbouw. De waarde hiervan is meer dan de som van de afzonderlijke delen: naast het verminderen van emissies, het beter benutten van biomassa voor voeding of bodem en het versterken van de verbinding tussen landbouw en natuur, levert het ook een weerbaar en veerkrachtig landbouw- en voedselsysteem op (bron: LNV, 2019).

Circulair terreinbeheer sluit naadloos aan op de kringlooplandbouw. Maaisel, blad en sediment worden behandeld als hoogwaardige grondstoffen en zo lokaal mogelijk toegepast. Dit draagt onder meer bij aan het verbeteren van de kwaliteit van de bodem.

Schiermonnikoog

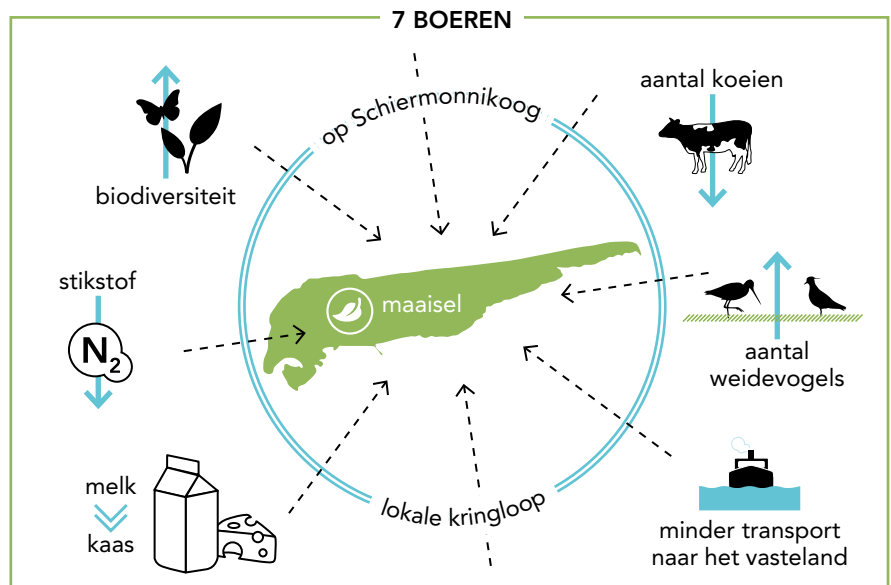
Op Schiermonnikoog komt dit alles samen. Toen in 2013 bleek dat de stikstofemissie van de zeven veehouders van Schiermonnikoog met 20% naar beneden moest en er daarom één boer moest verdwijnen, staken de betreffende boeren hun hoofden bij elkaar. Ze ontwikkelden een alternatief om extensiever en meer circulair te gaan boeren.

Na jarenlange discussies werden de plannen in september 2021 bestendigd, toen de boeren samen met voormalig minister Schouten, provincie Fryslân en de Agrarische Natuur Vereniging Waddenvogels de overeenkomst 'Biodivers boeren op Schiermonnikoog' ondertekenden. Het project kreeg daarmee de status van pilot van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) – met bijbehorende financiering – en kon van start gaan.

Wat houdt het in?

In de overeenkomst kiezen de melkveehouders voor *minder* koeien

(en daarmee minder stikstof), *meer* natuurinclusiviteit, *meer* circulariteit en behoud van werkgelegenheid. Maar liefst 38% van de veestapel verdwijnt: het aantal koeien op het eiland wordt teruggebracht van 606 naar 375. Om het hoofd toch boven water te kunnen houden, is er een nieuw verdienmodel ontwikkeld, waarbij de op het eiland geproduceerde melk wordt verwerkt tot kaas. Ondersteund wordt het plan onder andere door LNV, door de Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw Noord Nederland en door Natuurmonumenten.

Circulair

Eén van de pijlers binnen het project is het benutten van de groene reststromen van Natuurmonumenten, de gemeente Schiermonnikoog en de boeren op het eiland. Dit om de bodemkwaliteit en de biodiversiteit te vergroten, de verdroging van het land tegen te gaan en tegelijk de afvoer van reststromen te verminderen. Het gaat bijvoorbeeld om kweldermaaisel, bermmaaisel en het schoonsel van sloten. Naast fermentatie tot bokashi – waarmee de boeren op het eiland nu al experimenteren – zal er ook naar andere methoden, zoals compostering worden gekeken.

VOORBEELD OM VAN TE LEREN

Fleur Norbruis, beleidsmedewerker bij LNV, over deze pilot: “Schiermonnikoog is een inspirerend voorbeeld van hoe de stikstofuitstoot nabij natuurgebieden gereduceerd kan worden. Het is bijzonder dat boeren het plan zelf hebben ontwikkeld en dat zij door de realisatie hiervan allemaal kunnen blijven boeren op het eiland. De overeenkomst ‘Biodivers boeren op Schiermonnikoog’ laat zien dat boeren, overheden en natuurorganisaties elkaar hebben weten te vinden. Want om circulair te werken hebben we elkaar nodig! Helder is ook dat het model Schiermonnikoog niet één-op-één overal toepasbaar is: per gebied is er maatwerk nodig.

Schiermonnikoog is opgenomen als experimenteergebied in het LNV Realisatieplan ‘Op weg naar nieuw perspectief’ én als pilot voor het nieuwe Europese landbouwbeleid. De ontwikkelingen zullen dan ook met interesse worden gevolgd, zodat de ervaringen kunnen worden meegenomen bij het vormgeven van duurzame landbouw en de samenwerking met natuurorganisaties.”

De kwelder, het zilte gebied net achter de duinen, is eeuwenlang door de boeren benut. Ze maaiden er en ze lieten er hun vee grazen. Toen Natuurmonumenten het beheer overnam, zo’n dertig jaar geleden, kwam er een einde aan deze praktijk. Vier jaar geleden is dit beleid weer veranderd en dat komt de biodiversiteit ten goede. Boeren maaien nu weer op de kwelder en het maaisel wordt gebruikt voor bokashi en compost. Ook weiden er weer jongvee en drachtige koeien.

De boeren komen regelmatig samen om te leren van elkaars ervaringen, en maken een taakverdeling in het beheren van de reststromen. Hierin trekken zij intensief op met Natuurmonumenten, de gemeente Schiermonnikoog en de provincie Fryslân. Neveneffect is dat er zo meer begrip en harmonie bewerkstelligd wordt tussen natuur en landbouw. Het project vormt één van de circa 60 pilots van het Kennisprogramma Circulair Terreinbeheer. ∞

